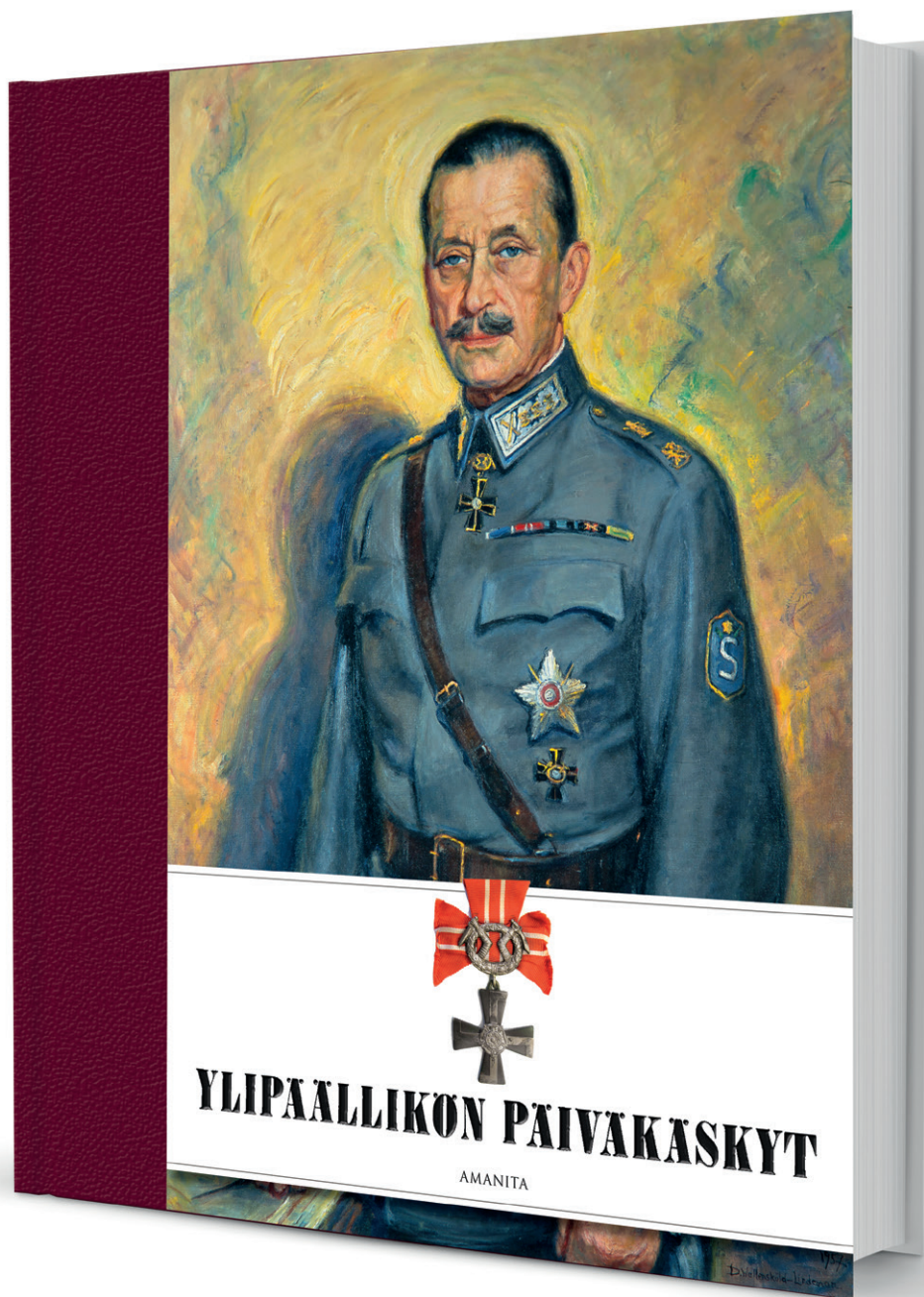

1944 numeroitua kappaletta
SOTAHISTORIAMME MERKKITEOS

YLIPÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKYT

AMANITA • SUURTEOKSIA VUODESTA 1990

Te tunnette minut ja minä tunnen Teidät ja tiedän, että jokainen Teistä on valmis täyttämään velvollisuutensa aina kuolemaan asti.

Ote talvisodan ensimmäisestä ylipäällikön päiväkäskystä 1.12.1939

Ylipäällikkö C. G. E. Mannerheim rohkaisi päiväkäskyillään suomalaisia sotilaita ja kotirintamaa ankarina aikoina. Päiväkäskyt olivat tärkeä väline puolustusvoimia rakennettaessa ja lujitettaessa. Päiväkäskyissään marsalkka jakoi julkisesti niin kiitokset kuin nuhteet.

Ainutlaatuinen suurteos sisältää 112 valikoitua ylipäällikön päiväkäskyä vuosilta 1918 ja 1939–44. Sotahistorian tutkija, FT Mikko Karjalaisen asiantunteva teksti ja teoksen runsas kuvitus kertovat kuhunkin käskyyn liittyvistä tapahtumista ja taustoista.

Teos kertoo mm.

... mikä merkitys ylipäällikön päiväkäskyillä oli

Mannerheimin astuessa valkoisen armeijan johtoon 1918 tasavallan joukot oli muodostettava ja niiden johto-organisaatio luotava tyhjästä. Mannerheim yhtenäisti päiväkäskyillään armeijan ja teki tunnetuksi näkemyksiään. Talvi- ja jatkosodan aikana ylipäällikön päiväkäskyt vaikuttivat laajasti mielialoihin. Etenkin jatkosodan aikana Mannerheimin päiväkäskyt olivat tärkeitä välineitä joukkojen valistuksessa.

... mitä käskyt kertovat Mannerheimista johtajana

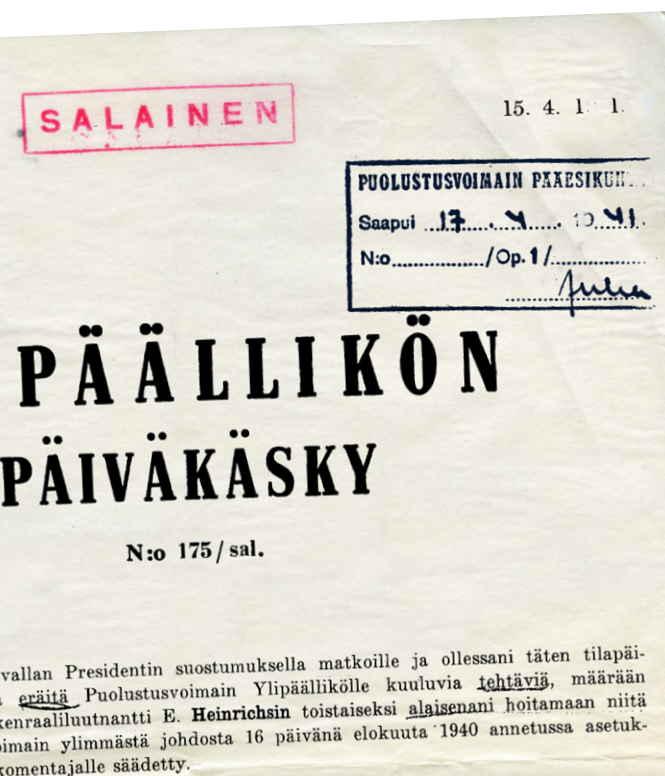
Ennen vuoden 1918 sotaa kenraaliluutnantti Mannerheim oli useimmille suomalaisille täysin tuntematon. Tuore ylipäällikkö antoi ensimmäisen päiväkäskynsä noin viikon kuluttua nimityksestään. Päiväkäskyjen antama vaikutelma oli Mannerheimille hyvin tärkeä. Useat henkilöt osallistuivat käskyjen muotoiluun, mutta viimeinen sana oli aina ylipäällikön.

... keitä päiväkäskyt koskettivat

Mannerheim vaati, että mahdollisimman moni sotilas sai käskyt luettavakseen. Poikkeuksen tekivät salaiset käskyt, jotka oli tarkoitettu suppealle piirille. Ylipäällikkö puhutteli päiväkäskyissään myös kotirintamaa. Muutamia päiväkäskyjä jaettiin poikkeuksellisen laajalti: joulukuksi 1939 annetun käskyn painos oli 400 000 kappaletta ja talvisodan loputtua annetun käskyn 500 000 kappaletta. Päiväkäskyt julkaistiin näkyvästi armeijan tiedotusvälineissä, kuten kenttälehdissä. Tärkeistä päiväkäskyistä otettiin myös lisäpainoksia, joita myymällä kerättiin rahaa hyväntekeväisyyteen.

... millaisen vastaanoton päiväkäskyt saivat

Päiväkäskyjen saama palaute oli pääosin positiivista. Poikkeuksiakin oli. Varsinkin ns. miekantuppipäiväkäsky (heinäkuussa 1941 annettu jatkosodan päiväkäsky nro 3) aiheutti hälyä myös kansainvälisesti.

SUOMEN ARMEIJAN YLIÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKY, ANNETTU ARMEIJAN SAAPUISSA HELSINKIIN, 16 P. TOUKOKUUTA 1918

Suomen armeijalle.

Te olette kourallinen huonosti aseistettuja miehiä, jotka pelkäämättä lukuisaa vihollista aloitte vapauttaistellen Pohjanmaalla ja Karjalassa. Lumivyöryyn tavoin on Suomen armeijaitten laivanut voittokulussaan etelää kohti.

Armeijan päämäärät on saavutettu. Maamme on vapaa. Lapin tuntureilta, Ahvenanmaan ulommaisimmista luodoista aina Sietsjärven asti liehu leijonajippo. Suomen kansa on pudottanut päältänsä satavuotiset kaskket ja seisoa valmiina ottamaan sen paikalle, joka sulle kuuluu. Minä kiitin sydämöllisesti teitä kaikkin, jotka olette ottaneet osaa näiden kuukausien väsymättömyyden työhön. Kukaan on kantanut taakkaansa ja kaikki olemme iloinneet saavutetusta menestyksestä. Minä kiitin teitä kestävyystenne ja minuille osottamastanne luottamuksesta silloin, kun toivomme oli synkimmillään. Kiitin teitä urhoollisuudettanne taisteluksellillä, unettomista öistä, raskaista marssista ja ylinäimillistä ponnistuksista. Kiitin lähimpä tovereitani, armeijan kenraaleja ja upseereja, alipäällikköä, miehistöä, lääkäreitä, sairaanhoitajattaria ja -hoitajia, sotapappia ja niitä naisia, jotka ovat seuranneet armeijaa ja hoitaneet sen muuhoita, sekä kaikkia, jotka ovat olleet avustaneet vapautustyössä. Minä kiitin niitä urhoollisia miehiä Ruotsista ja Pohjoismaista, jotka ovat kuulleet sydämensä ja lunnain vastustusta ja kiiruhtaneet avulsemme silloin, kun taistelunne oli vaikein, jotka niin runsaasti ovat vuodattaneet vertansa ruudin oikean suimie puolesta ja herättäneet meissä henkiin menneitten vuosistojen muistot. Mutta ennen kaikkea kohdistuvat ajatukset ja kiitollisuuden ja ihailun tunteet niihin, jotka kovoin vaivojen ja tähtyryjen velvollisuuksien jälkeä nyt maikaavat maan pöyryssä.

Nyt yli sadan vuoden kohtaus toulomme ensi kerran suomalaisien työkäsiä Viipurin linnaan. Se on tervetvyytä kaatunille urhoille, mutta myöskin viesti uuden päivän noususta.

Uusi aika uuilla velvollisuksilla. Ja kuitenkin ratkaistaan nyt kuitenkin suuret kevyimmät raadalla ja verellä. Suoillakseen vapaut-

SALAINEN

YLIÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKY N:o 81/SALAINEN. PÄÄMAJAJA, 18.6.1940

1 §
Kenraaliluutnantti Edvard Fritsjof Hanell, jolle olen uskonut pitkätkaikaisen erikoistehävän, vapautetaan tämän hoitamista varten Päämajan yleisesikunnan päällikön tehtävistä.

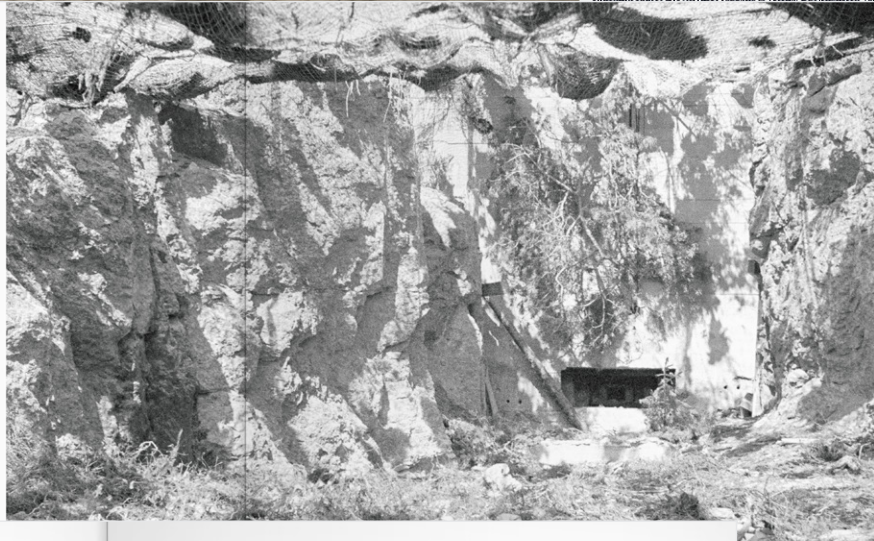
2 §
Määrän Päämajan yleisesikunnan päälliköksi kenraaliluutnantti Axel Erik Heinrichin vapauttaen hänet Maavoimien komentoajan tehtävistä.

3 §
Lausun kiitokseni päämajatousmestarelle, kenraalimajuri Aksel Fredrik Airolle, joka on toiminut Päämajan yleisesikunnan päällikön viransijaajana, hänen tässä ominaisuudessa suorittamastaan työstä ja määrän hänet päämajatousmestarina Päämajan yleisesikunnan päällikön apulaiseksi.

Puolustusvoimain Ylipäällikkö sotamarsalkka MANNERHEIM.

Komento-osaston päällikön vt. Eversti H. A. Wahren.

KESÄKUUSSA 1940 Mannerheim toteutti jälleen muutoksia puolustusvoimain ylimmissä johdossa. Kenraaliluutnantti Edvard Hanell siirrettiin Puolustusvoimien Ylipäällikön ja kenraalimajuriksi Mannerheimin

3. syyskuuta julkaistussa erillisessä päiväkäskyssä. Ylipäällikkö jätti tarkoituksella kertomatta, että monissa osin Kannasta suomalaiset joukot olivat edenneet jo vanhan rajalinjan yläin.⁹

Mannerheim muisti Viipurin valtaajia myös maistuvasti: "Viipurin valloituksen johdosta jaetaan Ylipäällikön määräyksestä sotatoimiyhtymille sekä meri- ja ilmavoimille väkijoumion n. 10 el miestä kohti."¹⁰

Päiväkäsken julkaisemista seuraavana päivänä Mannerheimin vierana Mikkelissä oli saksalainen kenraalilevteri Alfred Jodl. Hän toimi Saksan armeijan ylimmissä johtoesikunnassa esikunnan päällikön, sotamarsalkka Wilhelm Keitelin lähimpänä apulaisena. Jodl piti tilannekatsauksen, jonka jälkeen Mannerheim kertoi suomalaisten ylittäneen vanhan rajan Kannaksella. Joukot jatkaisivat hyökkäystä vihollisen linnoitetulle vyöhykkeelle asti.¹¹

Komento-esikunnan päällikkö, kenraalimajuri Viljo Tuompo kirjoitti päiväkirjaansa 4. syyskuuta 1941: "Tänään julkaistiin ylipäällikön päiväkäsky n:o 13. Olin laatinut alkuperäisen ehdotuksen sangen aktiiviseen sävyyän sekä puhunut bolsheimienin tuhoista ja taisteluista lopulliseen voittoon asti. Ylipäällikkö lyhensi sitä huomattavasti. Loppuun tuli kuitenkin lause – taistella loppuun, kestäväin rauhan turvaavin rajoihin."¹²

Tuompo oli käskyhannonksen laadittuun alkanut ilmeisesti epäillä tekstinsä sopivuutta. Hän kysyi ylipäälliköltä, pitäisikö viittaukset tuleviin rajoihin jättää pois, koska ulkomaalaiset lehdet olivat jo kirjoittaneet Suomen käyvän valloitusotusta. Ylipäällikkö ei tehnyt päätöstä siltä istumalta vaan soitti luottomiehelleen, puolustusministeri Rudolf Waldenille, joka oli Tuompon kanssa samaa mieltä. Päiväkäsken loppu muutettiinkin muotoon "selvityä tykytyyistä maailman myrskystä kestäväin rauhan". Päämajatousmestari Aksel Airo piti päiväkäskyä liian puolustuksellisena, minkä pelkäsi vaikuttavan joukkoihin lamauttavasti.

Vasemmalla ja seuraavalla aukeamalla: Porlannen motti oli Suomen sotahistorian suurin motti. Siltä saatu sotasaalis oli huomattava: pelkäämistä tykkijä saatiin 306 ja eläviä hevosiä 4500. Vankeja otettiin 9 000. Heidän joukkoonsa oli jatkosodan korkearvoisin vanki, kenraalimajuri Kirpitsinikov.

TEOKSEN KIRJOITTAJA FT MIKKO KARJALAINEN on Suomen sotahistorian dosentti Maanpuolustuskorkeakoulussa, Kansallisarkiston kehittämispäällikkö ja Suomen Sotahistoriallisen Seuran varapuheenjohtaja. Karjalaisen aikaisemmat tutkimukset ovat käsitelleet pääosin suomalaisen sotataidon ilmentymistä toisen maailmansodan aikana.

Ylipäällikön päiväkäskyt kattavat itsenäisen Suomen kohtalonhetket:
vuoden 1918 sodan, talvisodan, välirauhan ja jatkosodan.

Armeijan päämäärä on saavutettu. Maamme on vapaa.

Numeroimaton päiväkäsky voitonparaatin päivänä 16.5.1918

MIKKO KARJALAINEN: YLIPÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKYT
448 SIVUA, NOIN 250 KUVAA
PAINETTU SUOMESSA SUOMALAISELLE PAPERILLE
MONITASOKOHOPAINATUS JA SATIINILAKKAUS KANNESSA,
FOLIOINTI ETUKANNESSA, SELÄSSÄ JA TAKAKANNESSA
NAHKASELKÄ PINTEINEEN, LUKUNAUHA
1944 NUMEROITUA KAPPALETTA YLIPÄÄLLIKÖ MANNERHEIMIN
VIIMEISEN PÄIVÄKÄSKYN KUNNIAKSI (ANNETTU 31.12.1944)
ISBN 978-952-5330-75-5